

Les mateixes coses amb paraules noves

ANNA ALBERNI

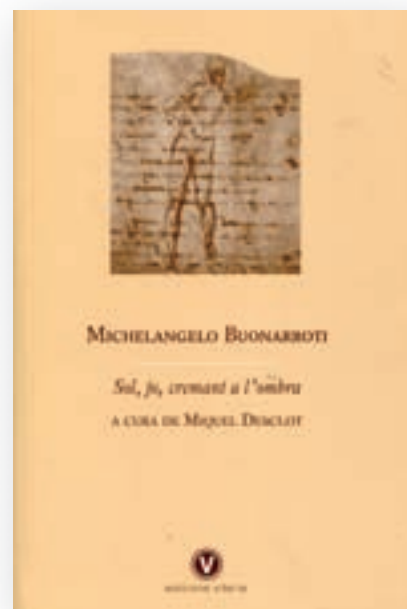
«Tot concepte en l'artista més perfecte / un sol marbre el conté dins pròpia riba / amb el sobrant, i sols a aquell arriba / la mà que se sotmet a l'intel·lecte». Aquests versos de Miquel Àngel (Caprese, 1475 – Roma, 1564) pertanyen de la coneguda teoria neoplatònica segons la qual el bloc de marbre ja conté, en potència, la figura o concepte que l'artista vol representar, és a dir, la idea, la forma; l'escultor, doncs, per crear l'obra d'art, només n'ha d'eliminar l'escreix de pedra, allò que sobra, guiat pel seny que aspira a la bellesa ideal. Per fer-ho, és clar, tan sols cal ser Buonarroti, escultor, pintor, arquitecte... i poeta.

En una cultura normal i endreçada cada generació edita i rellegeix els seus clàssics; així mateix, també cada generació hauria de saber traduir els clàssics de fora, i fer-los seus tornant a dir les mateixes coses amb paraules noves. És el que ha fet Miquel Desclot en aquest volum de versos de Miquel Àngel, uns versos dels quals ja ens havia donat un petit tast fa anys al seu recull de versions poètiques *De tots els vents* (2004), que és potser un dels llibres de poesia més bons que s'hagin publicat a casa nostra en molt de temps.

Si llegiu els cent cinc poemes d'aquest nou llibre veureu com, una vegada més, Desclot fa bona la meitat més esmunyedissa d'una paradoxa molt carneriana que, tot i que és comprensible per a tothom, igual com passa amb la teoria neoplatònica de la creació artística de Miquel Àngel, només sembla aplicable a ell mateix. A «De l'art de traduir» (dins *Teoria de l'ham poètic*, publicat el 1970), Carner aconsella als traductors novells: «No deixateu mai. Però serà agradós que, per tirat de la vostra llengua o geni personal, arribeu tanmateix a recollir una que altra frase expandida en una curtesa més compacta i, com si diguéssim, imperiosa».

Les versions poètiques d'en Miquel Desclot, que no és cap traductor novell, ofereixen molts exemples de jocs de mans d'aquesta mena. Sense anar més lluny, al vers que dona títol al recull, «Sol, jo, cremant a l'ombra m'arroento»: aquesta coma després del primer mot, el monosíl·lab *sol*, i la que segueix després del pronom, *jo*, són una mica com rocs deixats entre els peus del lector per anunciar-li la mena de poesia que llegirà, una poesia difícil, que no fa concessions a la galeria. Les dues comes no tenen un referent directe en l'original italià, perquè en italià el vers diu «Solo io ardendo all'ombra mi rimango», que més aviat vol dir «Tan sols jo estic a l'ombra i allà em cremo'. Però la versió catalana, en lloc de dir *només jo* o *solament jo*, diu *sol, jo*, i destaca així amb la puntuació el pronom personal fort, cosa que dona al vers una aspror i un patetisme volguts, molt lluny de la limpidesa cristal·lina de Petrarca, que Miquel Àngel coneixia de memòria (i Miquel Desclot també), quan es declarava també ell *solo e pensoso* al conegut sonet xxxv del *Cançoner*. La solució adoptada comporta la creació d'un artifici nou en el poema català, amb aquesta recurrència del mot *sol* al principi del primer vers i en la frontera del segon: «Sol, jo, cremant a l'ombra m'arroento / quan dels seus raigs despulla el món el *sol*».

Traduir com ha fet en Miquel Desclot al llarg dels anys, fent de la traducció un gènere i una habitud, no vol dir sinó escriure poesia pròpia a partir d'estímuls imaginatius ja existents

MICHELANGELO BUONARROTI
Sol, jo, cremant a l'ombra

A cura de Miquel Desclot.
Edicions Vitel·la.
Bellcaire d'Empordà, 2010.
288 pàgines.

Traduir com ha fet Miquel Desclot al llarg dels anys, fent de la traducció un gènere i una habitud, no vol dir sinó escriure poesia pròpia a partir d'estímuls imaginatius ja existents, donats per altres poetes; una operació on es pren en préstec la matèria verbal primera, i tota la resta és poesia.

Els poemes estan mínimament anotats, amb unes notes que no enganyen, ben mesurades, amb parafrasis dels versos més difícils, informació sobre els personatges esmentats o els destinataris dels poemes, i sobre els papers on aquests s'han conservat, sovint cartes o fulls solts amb dibuixos extraordinaris de l'artista plàstic que també fou Miquel Àngel. Tot plegat està disposat en una línia editorial que vol adreçar-se a un públic culte però no acadèmic, i evitar al lector el soroll de fons d'aparats crítics o notes massa erudites, amb una paginació generosa, pensada per oferir un text que es pugui llegir sense sotracs.